

Innhold

1 RETNINGSLINJER FOR BEVARINGSVERDIG BEBYGGELSE I EGRSUND SENTRUM.....	3
1.1 Overordnede planer for bevaringsområdene.....	3
1.2 Bevaringsområder.....	3
1.2.1 Riksantikvaren NB! Registeret – Kart Egersund	3
1.2.2 Kart – Bevaringsssonene.....	4
2 YTTERVEGG	5
2.1 Utvendig panel - generelt	5
2.2 Bygninger med original ytterkledning / utvendig panel	5
2.3 Utskiftning av utvendig panel	5
2.4 Listverk, hjørnebord og dekor	5
2.5 Maling / Vedlikehold av trehus.....	6
2.6 Etterisolering	6
3 VINDUER.....	7
3.1 Vinduer - generelt	7
3.2 Hus med originale vinduer med gammelt glass – gjelder alle områder	7
3.3 Utskiftning av vinduer.....	8
3.3.1 Vinduer i bevaringsområde 1 og sone 1.....	8
3.3.2 Vinduer i bevaringsområde 2 og sone 2b.....	9
3.4 Glassformat.....	9
3.5 Innfesting av glass.....	9
3.6 Hengsler og hjørnebeslag	10
3.7 Listverk rundt vinduer.....	10
3.8 Innfesting av vinduer	10
3.8 Vindustyper fra ulike stilperioder	11
4 YTTERDØRER	12
4.1 Hus med original ytterdør - gjelder alle områder	13
4.2 Utskiftning av ytterdører i bevaringsområdene	14
4.2.1 Dører i bevaringsområde 1 og sone 1	14
4.2.2 Dører i bevaringsområde 2 og sone 2b	14
4.3 Dørtyper fra ulike stilperioder	15
5 TAK	16
5.1 Takutstikk.....	16
5.2 Taktekking.....	16
5.3 Takvinduer	17
5.4 Utsmykning.....	17
5.5 Etterisolering tak.....	17

5.6 Takrenner og nedløp i bevaringsområdene.....	17
6 PIPER	18
6.1 Krav til piper over tak – gjelder alle områder	18
7 GRUNNMUR / SOKKEL.....	20
7.1 Overflater / farger på mur.....	20
8 TRAPPER	21
9 TEKNISKE INNSTALLASJONER	21
9.1 El-bil ladere	21
9.2 Varmepumper.....	21
9.3 Parabolantenner	22
9.4 Solcellepanel	22
10 INTERIØR	22
11 VERANDA/BALKONG/ALTAN	22
12 BELYSNING / LYSKULTUR.....	24
13 FARGER.....	24
13.1 Føringer ved valg av husfarge	24
13.2 Fargetrapp / skrape fram gamle husfarger	24
14 GJERDER / PORTER.....	25
15 UTHUS	26
16 HAGE OG UTEOMRÅDE	26
17 SKILT OG REKLAME.....	26
18 MURHUS.....	27
18.1 Fasader /yttervegg.....	27
18.1.2 Utbedring av yttervegg	27
18.3 Vinduer	28
18.3.1 Murhus med originale vinduer:.....	28
18.3.2 Krav til utførelse ved utskiftning av vinduer i murhus:	28
18.4 Ytterdører	28
18.5 Tak og takteking	28
18.6 Takrenner.....	29
18.7 Piper.....	29
18.8 Etterisolering - Murhus.....	29
19 DOKUMENTASJON AV BYGNINGER.....	29
20 STØTTEORDNINGER	29

1 RETNINGSLINJER FOR BEVARINGSVERDIG BEBYGGELSE I EGRSUND SENTRUM

1.1 Overordnede planer for bevaringsområdene

Reguleringsplanene og reguleringsbestemmelsener for bevaringsområdene i Egersund sentrum vedtatt i 1991 og 2009 beskriver ikke i detalj hvilke krav det stilles til utførelse av bygningsdeler og bygningsdetaljer til trehusbebyggelsen.

Følgende retningslinjer er utarbeidet som et supplement til planenes reguleringsbestemmelsene og inkluderer nå også retningslinjer for murhus. Retningslinjene skal sikre at den praktiske gjennomføringen av vedlikehold, reparasjon og tilbakeføring utføres slik at bygningsdelene og bygningsdetaljene tas vare på. De skal sikre at mulighetene for tilbakeføring av bygningene blir i tråd med husets opprinnelige fasade.

Ved praktiseringen av retningslinjene skal husenes alder, miljø, type, antall og utførelse legges til grunn. Hvert hus må vurderes hver for seg. Bygningens stilepoke må avklares. I og med at alle gamle og nyere bygninger er forskjellige, kan noen av rådene som gis ha generell karakter. Utførelsen i hvert enkelt tilfelle må tilpasses bygningen.

Informasjon om byplan, bygningsstilepoker, hustyper og bygningselementer finnes i [Bygningshistorisk formveileder for bebyggelse i Egersund](#). Veilederen finnes på kommunens [hjemmeside](#).

1.2 Bevaringsområder

Retningslinjene gjelder for reguleringsplanenes bevaringsområder:

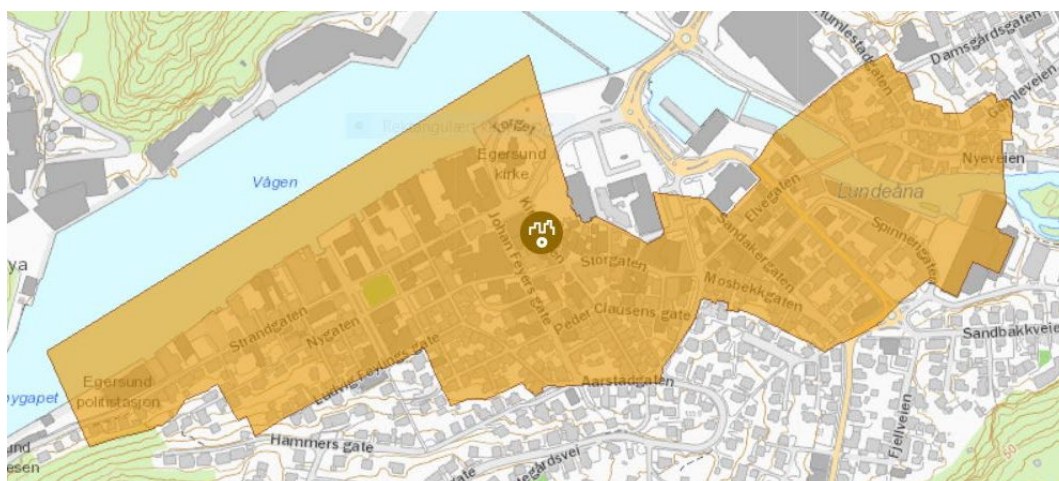
Vernesonene:

Bevaringsområde 1	Indre del av sentrum
Sone 1	Hauen (Mest strukturen, lite originalt igjen (Oasen blomsterbutikk))
Sone 2b	Bebyggelsen/kvartalene langs Storgata og Elvegaten
Bevaringsområde 2	Ytre del av sentrum

Bevaringsområde 1 og sone 1 har høy bevaringsverdi i verneområdet. Det stilles høyere krav til bevaring av bygninger i disse vernesonene enn i bevaringsområde 2.

1.2.1 Riksantikvaren NBI Registeret – Kart Egersund

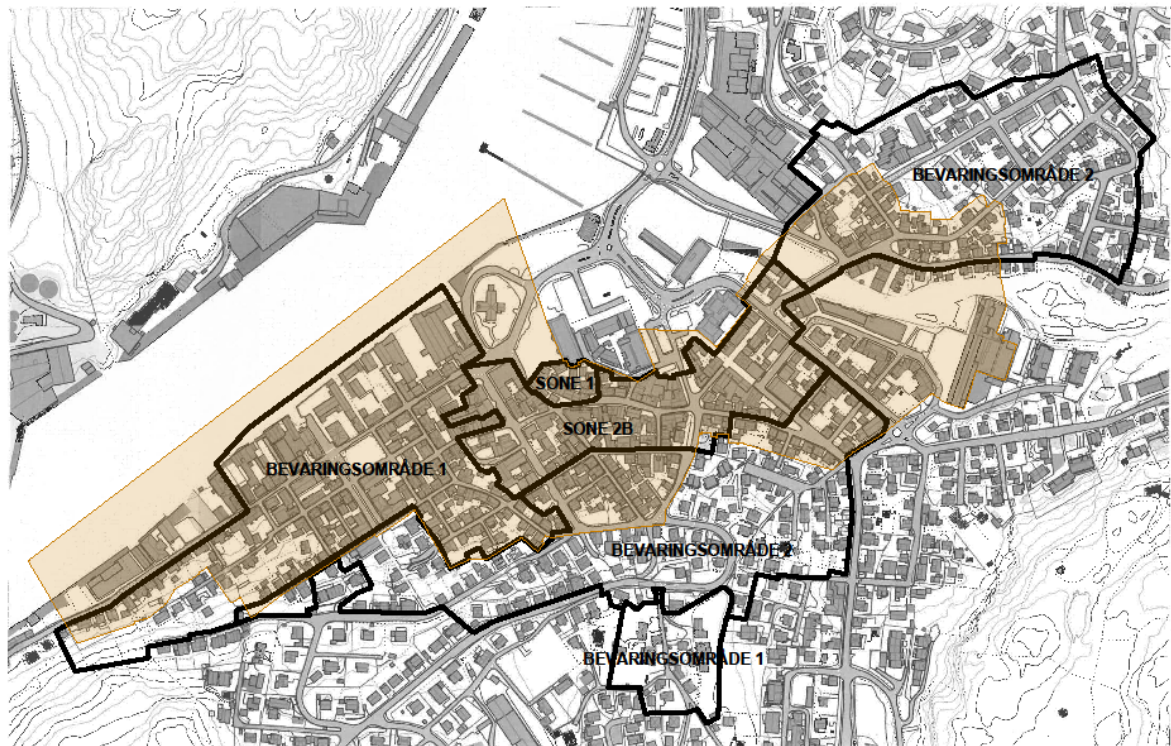
Store deler av bebyggelsen i sentrum er avsatt som hensynssone eller regulert til bevaring. Mesteparten av Egersund sentrum utgjør et kulturmiljø det er knyttet nasjonale interesser til. De kulturhistoriske verdiene som knyttes til byen dreier seg først og fremst om den delen som omfattes av NBI-området.

1.2.2 Kart – Bevaringssonene

Kartet nedenfor viser avgrensningen til de enkelte vernesonene, bevaringsområde 1 og 2, sone 1 og sone 2b (alle markert med svart strek). NBI-området viser bebyggelsen som inngår i de kulturhistoriske verdiene som knyttes til byen (markert med gul flate). NBI-området ligger innenfor og utenfor de regulerte vernesonene i sentrum.

Kartet viser hvilken vernesone de enkelte husene inngår i. Retningslinjene er knyttet opp mot dette kartet.

 NBI-område

2 YTTERVEGG

Tenk på dette:

- Originale bygningsdeler er ofte av bedre kvalitet enn ny
- Har jeg originalt panel - må det skiftes ut?
- Reparer og vedlikehold før du bytter ut
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

2.1 Utvendig panel - generelt

Ved utbedring av yttervegg bør mest mulig av det eksisterende panelet bevares. Ytterkledningen til trehus bør vedlikeholdes og repareres fremfor full utskiftning. Gammelt panel er ofte i høvlet furu og har større tykkelse enn ny. Den er ofte av svært god kvalitet, men dårlig vedlikehold kan gi et annet inntrykk. Tilstanden til gamle panelbord kan undersøkes ved å stikke en kniv eller syl inn i treet. Dersom en møter fast ved 2-4 mm. under overflaten er panelet fullt brukbart og bør beholdes.

Hovedregelen er at ytterkledning skal være i hvitt trevirke (gran eller furu) og ha høvlet glatt overflate. Kjerneved anbefales for ytterkledning, hjørnebord, vannstokker osv. Kjerneved er naturlig impregnert og har god holdbarhet.

Høvlet glatt panel anbefales fordi en da er sikret det beste utseende og en utførelse i tråd med byggeskikken.

2.2 Bygninger med original ytterkledning / utvendig panel

Original trekledning skal beholdes og kan ikke rives. Bare bord eller deler av bordkledningen som er ødelagt eller råteskadet kan skiftes ut.

- Nye panelbord må være kopi av de gamle/originale. Dvs. at panelbordene skal ha lik profil, tykkelse og panelbredde som de originale panelbordene. Panelbordene skal ha glatt, høvlet overflate.
- Utskiftning av panelbord med annet enn glatthøvlede panelbord tillates ikke.

2.3 Utskiftning av utvendig panel

Bevaringsområde 1 og 2, sone 1 og sone 2b

- Det anbefales at original ytterkledning beholdes dersom mulig, evt. at friske panelbord gjenbrukes.
- Ny kledningen må være kopi av den gamle originale kledningen og i tråd med husets stilepoke (f.eks. empirestil, sveitserstil, funksistil).
- Panelbordene skal være i hvitt trevirke og ha glatt høvlet overflate. Ved utskiftning bør gammel kledning gjenbrukes ved at f.eks. friske deler brukes under eller mellom vinduer. På denne måten sikres den historiske referansen.
- Det anbefales trevirke med stor andel kjerneved. Kjerneved er naturlig impregnert og har god holdbarhet
- Særlig forseggjorte (fine) detaljer som utgjør en vesentlig del av husets utrykk kan ikke skiftes eller endres med mindre det lages en lik kopi. Materialene skal ha høvlet overflate.
- Bygningsmyndigheten kan kreve at enkeltvise fasader tilbakeføres med stilhistorisk riktig kledningstype med høvlet overflate.
- Synlige ventiler må være i metall og ha en diskre plassering på fasaden. Det bør unngås plassering på gatefasaden.

2.4 Listverk, hjørnebord og dekor

Bevaringsområde 1 og 2, sone 1 og sone 2b

- Originale bygningsdeler som hjørnebord, listverk og dekor, dør- og vindusomramminger, vannstokk og sokkellist skal beholdes.

- Ved reperasjon eller utskiftning av originale bygningsdeler og dekordetaljer skal det lages en lik kopi i høvlet utførelse. Evt. må det lages nye i tråd med husets stilepoke (f.eks. empirestil, sveitserstil).
- Overgang mellom panel og listverk rundt vinduer og dører må sikres. Unngå bruk av fugemasse. Tilslutt listverk til kledningsprofil slik at overgang blir tett og fin. På den måten forhindres vanninntrengning mellom list og panel. Tilslutning mellom panel og listverk skal være mest mulig lik opprinnelig utførelse, f.eks. felles inn/krabbes inn i panelet dersom det er i tråd med opprinnelig utførelse eller stilepoke.

2.5 Maling / Vedlikehold av trehus

Gamle hus skal ikke se nye ut! Det er ikke noe mål å fjerne maling for å få glatte og «pene» overflater. Gammel maling på panel må ikke skrapes vekk dersom malingen sitter godt på panelbordene, på bygningsdetaljer eller dekor. Kun løs/avskallet maling skal skrapes vekk.

Den moderne malingen (olje-, alkyd-, vannbasert maling) kan bli for tett. Påføring av for tett maling kan føre til fukt i treet og risiko for at sopp og råte kan utvikle seg. Det bør derfor velges en overflatebehandling som er så diffusjonsåpen som mulig etter tørk og ved aldring. Diffusjonsåpen maling vil si at fukt kan trenge inn og slippes ut igjen gjennom malingen.

- En grunnregel er å velge samme malingstype som huset har fra før.
- Har huset vært malt med linoljemaling, benyttes linoljemaling igjen.
- Er huset først malt med linoljemaling, og siden malt med andre malingstyper så kan man bruke ekte linoljemaling over dette. Ta kontakt med fagkyndig for råd til ditt hus.
- Ren alkydmaling uten tilsetninger bør benyttes på eldre trehus. ¹

Vasking av trehus / vedlikehold av yttervegger i tre

Det er lettere å renholde yttervegger med høvlet/glatt panel. Forurensning som skitt, støv, pollen, spindelvev etc. fester seg ikke så lett til glatte overflater. Ved husvask, fjernes både skitt og skadelig sopp- og algedannelse lettere på glatte overflater. Husvask bidrar til at en slipper å male så ofte, den forlenger husets levetid og er også økonomisk gunstig.

Høytrykksspyling med vann frarådes! Trestrukturen kan bli revet opp, vann kan trenge inn bak panel, gjennom vindusforinger og inn i isolasjon.

2.6 Etterisolering

Etterisolering er utfordrende på gamle trehus fordi husets proporsjoner og utseende kan forandres.

Varmetapet i gamle hus er som regel størst i gulv og tak, i overgangen gulv/vegg og rundt vinduer og dører. Ved å tette med dytt/isolasjon på disse stedene kan trekken reduseres. Dersom ytterveggene må isoleres kan dette gjøres på utsiden og/eller på innsiden. Isolering av yttervegg på utsiden fører til større avstand mellom vegg og grunnmur - veggen vil stikke lenger ut enn kjellermuren. I mange tilfeller må det gjøres individuelle vurderinger og avveininger.

- Utvendig isolering som fører til at avstanden mellom grunnmur og yttervegg øker med inntil 5-7 cm. kan i noen tilfeller aksepteres.
- Vinduer må flyttes ut i plan med veggen og vinduskarmen må påføres innvendig.
- Takutstikk og gavlutstikk må forlenges tilsvarende.
- Isolasjonstiltak som endrer husets proporsjoner er ikke tillatt.

---

¹ Byggogbevar.no

3 VINDUER

Tenk på dette:

- Originale bygningsdeler er ofte av bedre kvalitet enn nye
- Har jeg originalt vindu - må det skiftes ut?
- Reparer og vedlikehold før du bytter ut vindu
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

3.1 Vinduer - generelt

Vinduene er den bygningsdelen som har mest å si for husets utseende og har stor betydning for fasadeuttrykket. Hus bør derfor beholde eller tilbakeføres med den vindustypen og formen det er bygget med, enten det f.eks. er empirehus, sveitserstilshus eller funkyshus osv. Gamle vinduer har ofte dryppneser og profiler som gir dem et helt annet preg enn moderne standardvinduer som gir et «flatere» inntrykk. Det bør derfor være en selvfølge at slike detaljer gjenskapes tilnærmet slik de var på de gamle vinduene. Hovedregelen er at det er krav om tilbakeføring, selv når vinduer bare skiftes på deler av huset. Det gjør ikke noe om et hus står med to ulike vindustyper i en periode. Det er bedre enn at en «feil type» kopieres flere ganger.

Varevindu er en god løsning når gamle eller originale vinduer skal bevares. Nyttig informasjon finner du her: <https://www.byggogbevar.no/soek?s=varevindu> .

Gammelt to-fags vindu i Empirestil

Dryppnese

Gammelt krysspostvindu i Sveitserstil. Dryppnesen på tverrposten bør gjenskapes på nye vinduer. Dryppnesen medvirker til at regnvann drypper av i stedet for å trekke inn langs tverrposten.

Gammelt vindu – Funksjonalisme

Hovedregelen er at originale bygningselementer som vinduer bare skal fornyes når disse ikke lenger tilfredsstillir rimelige tekniske krav, eller er så skadet at reparasjon er uaktuelt.

3.2 Hus med originale vinduer med gammelt glass – gjelder alle områder

Gamle vinduer med gamle vindusglass er ofte i bedre stand enn de ser ut til. Treverket er som regel kjerneved og gamle glass har en overflate som reflekterer lys på en vakker måte som nye glass aldri kan oppnå. Det er svært få hus med originale vinduer med gammelt glass igjen i Egersund. Disse er viktig å ta vare på.

- Originale vinduer skal derfor repareres fremfor utskiftning. Gamle lukkerammer og poster bør og kan repareres.

- Ved reoperasjon av originale vinduer skal gammelt glass, hengsler, hjørnejern og beslag repareres og gjenbrukes.
- For å øke isolasjonsverdien til originale vinduer anbefales varevindu, enten på vindusrammene eller i karmen dersom mulig. Vindtetting rundt vinduskarmen med mineralull og vindspærreduk bidrar til økt varmeisolering.
- Dersom originale vinduer må skiftes ut i bevaringsområdene skal disse byttes ut med kopi av originale vinduer. Dvs. materiale, størrelse, profiler på poster, glassrutestørrelse osv skal være kopi av det gamle.
- Originale vinduer kan brukes som mal. Ikke kast originalt vindu! Vindusleverandør kan bruke vinduet som mal ved kopiering av profiler til poster, sprosser osv.

3.3 Utskiftning av vinduer

Nye vinduer avklares i dialog med antikvariske myndigheter tidlig i prosessen, før bestilling og før produksjon iverksettes.

Vinduene må være i tre. Profiler til gamle vinduer som tverrpost og midtpost og listverk forteller mye om bygningens alder og historie. Proporsjoner og dimensjoner til karmen, poster, vindusrammer og sprosser skal være lik de gamle vinduene eller ha et utseende i tråd med stilepoken. Karmen og rammer skal være så smale som mulig slik at glassrutene får stilrett format og størrelse. Det oppnås da også mer lys og utsikt.

Følgende aksepteres ikke:

- Mørke vindusglass/solskjerming i glass
- Falske sprosser på vinduer
- Glasslister av metall
- Metallbeslag på vinduer eller vannbord
- Ventiler i glass eller noen del av vinduet (konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle)
- Vippevinduer
- Standard vinduer som er masseprodusert vil ikke passe i et gammelt trehus.

Løse utenpåliggende sprosser –
Uheldig løsning som skal unngås i vernesonen

3.3.1 Vinduer i bevaringsområde 1 og sone 1

Krav til utførelse:

- Dersom huset har fått satt inn andre vindustyper enn vinduene huset opprinnelig var bygget med, må disse tilbakeføres til stilhistorisk riktige vinduer. Huset må ha den vindustypen det opprinnelig var bygget med.
- Ved utskiftning av eksisterende vinduer er størrelsen på de opprinnelige hullene i ytterveggen (laftverk/reisverk/murvegg) grunnlaget for størrelsen på nye vinduer. Opprinnelige vindushull i yttervegg skal reetableres.
- Vinduer i trehus skal ligge i plan med ytterkledningen.

- Det er krav om tilbakeføring, selv når vinduer bare skiftes ut på deler av huset. Det gjør ikke noe om et hus står med to ulike vindustyper en periode. Det er bedre enn at en «feil type» kopieres flere ganger.
- Nye vinduer skal være av typen kobla vinduer 1+2 (enkelt glass i ytre ramme og 2-lags isolerglass i indre ramme). Gjennomgående tresprosse i ytre glass. Kittfals. «Spaceren» i isolerglasset må ha hvit eller aluminium farge.
- Profiler på originale vindusrammer, midtposter, tverrposter, sprosser og listverk skal kopieres ved utskiftning av vinduer eller ha et utseende i tråd med stilepoken. Hvis det gamle vinduet har overfals, bør også det nye ha overfals.
- Vinduer skal ha hengsler, hjørnejern og beslag lik originalen eller i tråd med stilepoken. Beslag, hengsler og hasper må samsvare med vinduets stilpreg.
- Hengsler, hjørnejern, beslag og kittfals skal males i samme farge som vinduet.
- Butikkvinduer/vinduer næringslokaler: På gateplan skal vinduer tilpasses bygningens stilepoke. Glasslister i tre aksepteres, glasslister i metall bør unngås.

3.3.2 Vinduer i bevaringsområde 2 og sone 2b

Krav til utførelse:

- Dersom huset har fått satt inn andre vindustyper enn vinduene huset opprinnelig var bygget med, må disse tilbakeføres til stilhistorisk riktige vinduer. Huset skal som hovedregel ha den vindustypen det opprinnelig var bygget med. Utforming avklares med vernemyndigheter.
- Ved utskiftning av eksisterende vinduer er størrelsen på de opprinnelige hullene i ytterveggen (laftverk/reisverk/murvegg) grunnlaget for størrelsen på nye vinduer. Reetablering av opprinnelige vindushull i yttervegg.
- Vinduer i trehus skal ligge i plan med ytterkledningen.
- Det kan benyttes kobla vinduer 1+2 (enkelt glass i ytre ramme og 2-lags isolerglass i indre ramme). Gjennomgående tresprosse i ytre glass. Kittfals. Denne løsningen gir det beste utseende.
- Det kan benyttes isolerglassvindu (2-lags isolerglass), kittsprosse i tre i ytre glass, tresprosse eller spacer mellom glasslagene og eventuelt innvendig tresprosse.
- Vinduer skal ha hjørnejern og beslag lik originalen eller i tråd med stilepoken.
- Hengsler, hjørnejern, beslag og kittfals skal males i samme farge som vinduet.
- Butikkvinduer/næringslokaler: På gateplan skal vinduer tilpasses bygningens stilepoke. Butikkvinduer fra 50- og 60-tallet kan videreføres. Glasslister i tre aksepteres, glasslister i metall bør unngås.

3.4 Glassformat

Glassformatene er svært viktig for vinduets utseende. Glassformatene er enten kvadratiske eller har høydeformat. Vindusglassene skal ikke ha «liggende format». Glassene skal ha format og størrelse i tråd med stilepoken eller ha samme glasstørrelse som opprinnelige glass. (Se på gamle foto dersom mulig).

Øverste glassruter har liggende format - bredden på vindusglasset er større enn høyden på glasset. Vinduets størrelse, proporsjoner gir et og utseende er ikke i tråd med husets stilepoke

Glasslist i tre på eldre vindu - funksjonalismens stilepoke

3.5 Innfesting av glass

- Glass skal festes med kitt/ha kittfals.
- Blanding av vinduer med kittfals og vinduer med glasslister i tre på samme fasade aksepteres ikke.
- Kittet overmales 1-2 mm inn på glasset slik at vann ikke kan trenge inn bak kittet.
- Glasslister i tre aksepteres der det er i tråd med stilepoken, som f.eks. funksjonalisme.

- Butikker, næringslokaler på gateplan skal ha glasslister i tre. Metallister skal unngås.

3.6 Hengsler og hjørnebeslag

- Vinduer skal ha hjørnejern dersom de opprinnelig var utført med dette. Noen vinduer hadde kun hjørnejern på åpningsrammene.
- Hengsler, hjørnebeslag skal være i tråd med stilepoken. Sveitserstilsvinduer skal ha hengsler og hjørnebeslag i sveitserstil, empirevinduer hus skal ha hengsler og hjørnebeslag i empirestil osv.
- Hjørnejern, hengsler og evt. beslag skal males i samme farge som vinduet.

Eksempler på vindushengsler:

Stabelhengsel Empirestil

Stabelhengsel Sveitserstil

Knoppdråpe

Norgesknopp

Funkis vindushengsel

Informasjon om stilriktige vindushengsler, hjørnejern og beslag finnes på hjemmesidene til f.eks. Bygg og Bevar, Gamle trehus og vindusleverandører med spesialkompetanse på antikvariske vinduer.

3.7 Listverk rundt vinduer

Original eller gammel stilriktig utvendig belistning rundt vinduer skal i størst mulig grad brukes om igjen.

Listverk og dekor rundt vinduer skal ha høvlet, glatt utførelse. Profiler og dekor skal være i tråd med stilepoken eller være kopi av opprinnelig listverk og omrammingsdetaljer.

Tilslutning mellom kledningsbord og belistning rundt vinduer skal felles inn/krabbes inn i panelet dersom det er i tråd med opprinnelig utførelse eller stilepoken.

3.8 Innfesting av vinduer

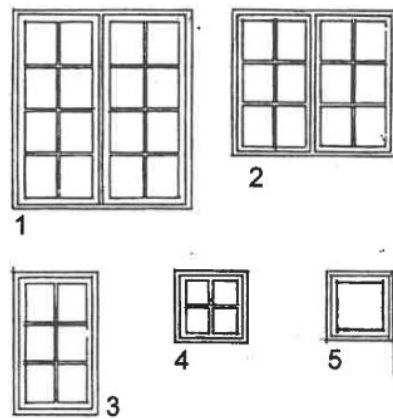
Vinduer i trevegger skal ligge i plan med ytterkledningen. Ved etterisolering må vinduer flyttes lenger ut i veggen slik at de ikke blir stående i en nisje.

Vinduer i murvegger skal pusses inn i veggen. Innlisting av vinduer skal unngås.

3.8 Vindustyper fra ulike stilperioder

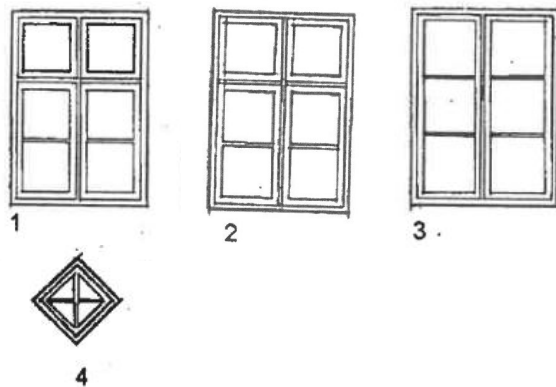
Stilperiode Empire/Senempire (ca. 1810 – 1870)

1. Større hus, vanligvis 1. etasje
2. Mindre hus, vanligvis i 1. etasje
3. 1-fag vindu med 2x4 ruter i store hus
2x3 ruter i små hus, samt sekundærsider og uthus
4. Skråkammersvindu
5. Skråkammersvindu

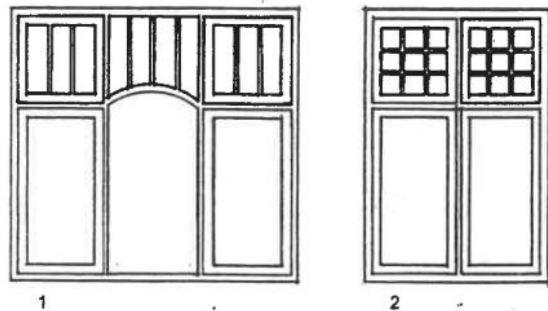
Stilperiode Sveitser (ca. 1860 – 1920)

1. Senere, mot Jugend
2. Lokal «jukseutførelse» av krysspostvindu
2-fagsvindu
3. Tidlig, mot Senempire
4. Skråkammersvindu

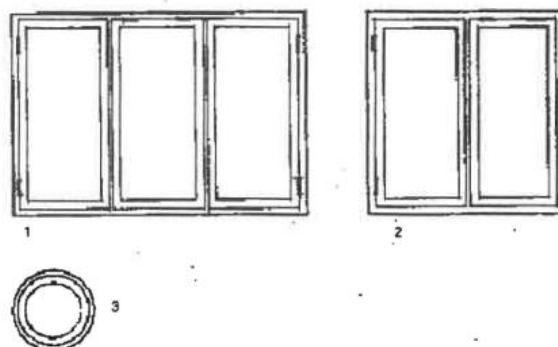
Jugend (ca. 1900 – 1920)

1. Senere, mot Jugend
2. Kryss-sprossevindu
For øvrig i mange og fantasifulle utførelser

Funksjonalisme (ca. 1935 – 1970)

- 1 Hjørnevindu m/topp og sidehengsling
- 2 «Standardvindu» med ett felt sidehengslet og
ett felt topphengslet
- 3 Rundt vindu som sekundære «effektvinduer»

4 YTTERDØRER

Tenk på dette:

- Originale bygningsdeler er ofte av bedre kvalitet en ny
- Har jeg en original ytterdør - må den skiftes ut?
- Reparer og vedlikehold før du bytter ut
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

Dører (og vinduer) er de bygningsdelene som har mest å si for husets utseende og har stor betydning for fasadeuttrykket. Tidligere ble det ikke spart på materialkvaliteter og utformingen til dørene. Det er viktig å bevare gamle dører for på den måten sikre den historiske referansen. Gamle dører i eldre trehus i Empire eller Sveitserstil er som regel innadslående og ligger derfor lenger inne i veggen. Utadslående dører ligger helt ute i vegglivet og det kan da være vanskelig å få til den karakteristiske nisjevirkningen.

To-fløyet symmetriske inngangsdører

Aarstadgaten 52 - Empirestil

Peder Clausens gate 25 – Sveitserstil

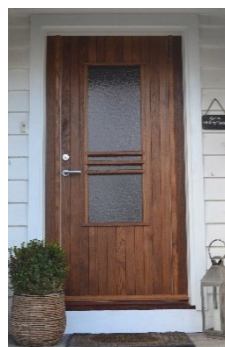

Peder Clausens gate 27
Jugend/Sveitserstil

Enfløyet dør

Peder Clausens gate 18 – Gammel ytterdør.
Sein funksjonalisme/etterkrigsmodernisme.
Lakkert eller treoljebehandlet trevirke.

Aarstadgaten 31
Ny dør – stilrett kopi av
opprinnelig dør
Funksjonalisme

Originale bygningselementer som ytterdører skal bare fornyes når disse ikke lenger tilfredsstillende rimelige tekniske krav, eller er så skadet at reparasjon er uaktuelt. Så langt det er mulig skal de originale dørene bevares. Eventuelt kan dørene lages i solid trevirke med stilrett utseende om en ikke har tilstrekkelig dokumentasjon på originaldørene. En bygning i sveitserstil må ha ytterdør i tråd med stilepoken. Det samme

gjelder for alle byggestiler. Ytterdører skal males eller ha en overflatebehandling i tråd med stilepoken eller lik gammel dør.

Standard dører tilfredsstillter i utgangspunktet ikke kravene til utseende. Å skifte ut en original dør med noe annet enn en kopi krever søknad om fasadeendring.

Uheldige løsninger ved utskiftning av ytterdører:

Standard dør med sidefelt i glass er satt inn i stedet for symmetrisk tofløyet dør i sveitserstil.

Standard dør med tett sidefelt er satt inn i stedet for tofløyet symmetrisk ytterdør.

Nygaten 7 – Feil dørtype er satt inn

4.1 Hus med original ytterdør - gjelder alle

områder

Originale ytterdører skal repareres fremfor å skiftes ut. Ved reperatur av originale dører med glassfelt skal gammelt glass gjenbrukes. Hengsler og beslag skal repareres og gjenbrukes dersom mulig.

- Må ytterdøren skiftes, skal den nye døren være lik den originale/gamle døren i materialbruk, størrelse, utseende og slagretning.
- Portaler og omramming skal ikke endres ved utskiftning av dører. Eventuelt skal det lages eksakt kopi av portaler og omramminger i høylet utførelse.
- Ventiler aksepteres ikke i døren eller listverket omkring døren.

Original dør – Nygaten 14

Original dør - Aarstadgaten 41

4.2 Utskiftning av ytterdører i bevaringsområdene

4.2.1 Dører i bevaringsområde 1 og sone 1

Dersom huset har fått satt inn andre dører enn huset opprinnelig var bygget med, må disse tilbakeføres til stilhistorisk riktige dører. Huset må ha samme type hovedinngangsdør som huset opprinnelig var bygget med.

Krav til utførelse:

- Ved utskiftning av ytterdører i huset er størrelsen på det opprinnelige dørhullet i veggen grunnlaget for størrelsen på nye dører.
- Dørutforming og plassering av dør i vegg (nisjevirkning) skal være i overensstemmelse med stilepoken eller lik opprinnelig utforming og plassering i vegg.
- Listverk, omramminger og dekor rundt dører skal ha høvlet, glatt utførelse. Profiler og dekor skal være i tråd med stilepoken/eller være kopi av opprinnelig omrammingsdetaljer. Tilslutning av lister rundt dører skal felles inn i panelet dersom det er i tråd med den opprinnelige utførelse eller stilepoken.
- Ventiler aksepteres ikke i noen deler av døren eller listverket rundt døren.
- Dører kan ha terskelbeslag.
- Hengsler og evt. beslag lik originalen eller i tråd med stilepoken.
- Hengsler og evt. beslag skal males i samme farge som døren.
- Dørvridere /dørhåndtaket må være i tråd med stilepoken.
- Tofløyede dører er som regel alltid symmetriske.

4.2.2 Dører i bevaringsområde 2 og sone 2b

Dersom huset har fått satt inn andre dørtyper enn huset opprinnelig var bygget med, skal disse som hovedregel tilbakeføres til stilhistorisk riktige dører. Huset må ha samme type hovedinngangsdør (og ytterdører) som huset opprinnelig var bygget med.

Krav til utførelse:

- Ved utskiftning av ytterdører i huset er størrelsen på de opprinnelige hullene i veggen grunnlaget for størrelsen på nye dører.
- Innadslående utvendige dører skal, når det praktisk lar seg gjennomføre, reetableres. Dørutforming og dørplassering i vegg (nisjevirkning) skal være i overensstemmelse med stilepoken eller være lik opprinnelig dørutforming og plassering i vegg.
- Listverk, omramminger og dekor rundt dører skal ha høvlet (glatt) utførelse. Profiler og dekor skal være i tråd med stilepoken eller være kopi av opprinnelig omrammingsdetaljer.
- Ventiler aksepteres ikke i noen deler av døren eller listverket rundt døren.
- Dører kan ha terskelbeslag.

Standarddører brukt i vernesone 1 -
Tilfredsstill ikke kravene til utseende i bevaringsområdene

4.3 Dørtyper fra ulike stilperioder

Empire/Senempire 1810 - 1870
Nygaten 14

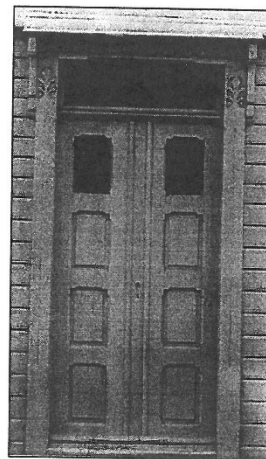
Senempire 1800-1875
Torget 1A

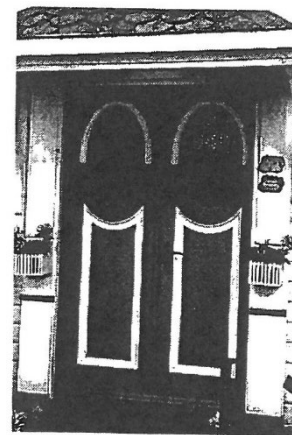
Sveitser 1870 - 1940
Peder Clausens gate 25

Jugend 1900-1930
Strandgaten 37

Jugend med trekk fra Sveitserstil 1900-1930

Nyklassisisme 1905 - 1930

5 TAK

Tenk på dette:

- Taket er husets 5. fasade og utgjør en viktig del av bygningsmiljøet
- Reparer og vedlikehold før du bytter ut
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

Etterisolering av tak på eldre hus må gjøres med varsomhet, slik at taktykkelsen ikke øker nevneverdig. Vindskier og gesims-/takåser må ikke komme ut av proporsjon med huset ellers. Gesims- og gavlutstikk må ikke bli kortere eller tykkere men få en utforming i tråd med stilepoken. Eldre gesimser/takutstikk er ofte dekorert med flott listverk eller murborder – dette skal bevares eller kopieres. Tak med «Egersundvipp» skal bevares.

I mange tilfeller må det gjøres individuelle vurderinger og avveininger.

5.1 Takutstikk

Gammel/original takkonstruksjon, takutstikk og gesimskasser skal bevares.

Hvis utbedring innebærer utskiftning av selve takkonstruksjonen (f.eks. åser og sperrer) er det viktig at takutstikkene ikke endres i forhold til det opprinnelige. Ved reoperasjon, utskiftning og rehabilitering av tak skal takutstikk (f.eks. profilerte stikkbjelker og gesimsavslutninger utføres i tråd med husets byggestil).

Tynne og store takutstikk på sveitserstilhus

5.2

Synlige takåser eller stikkbjelker med utskjæringer på sveitserstilhus

Taktekking

De gamle tekkingene med sitt fargespill og sin kvalitet er en vesentlig del av bygningens fasadeuttrykk.

- Hovedreglen er at taket og taktekingen skal være i tråd med stilepoken for huset eller være lik opprinnelig utseende.
- Tekkematerialer kan være enkeltkrum teglstein, skifer, båndteking, bølgeblikk. Båndteking var ofte benyttet på mindre takflater som glassverandatak, inngangsparti o.l. på blant annet sveitserstilhus.
- Ved avslutning av takteking mot gavler skal det brukes vindskier eller dekkbord uten beslag.
- Takpanner/vindskistein som "bøyer seg over" gavlen tillates ikke, med unntak der det kan dokumenteres at løsningen er blitt brukt opprinnelig.
- Det anbefales å gjenbruke de gamle takpannene eller skifer dersom mulig. Ved utskiftning skal det benyttes enkeltkrum teglstein dersom gjenbruk ikke er mulig. Type tegl avtales i dialog med antikvariske myndigheter.
- Betongstein tillates ikke.

5.3 Takvinduer

Mange hus i bevaringsområdene har originale takvinduer. Bygninger, særlig mot offentlig gate, torg eller park, skal i størst mulig grad opprettholde sitt opprinnelige takuttrykk. Ved etablering av nye takvinduer mot gate, torg eller park skal takvinduet være plassert i flukt med takflaten og være tilpasset taktekkingen mht. farge og glans. Nye takvinduer og utskiftning av takvinduer er en søknadspliktig fasadeendring.

5.4 Utsmykning

Gavler på Sveitserhus ble gjerne dekorert med mønespir, gavlkryss og utskårne vindskier. Hus med original dekor skal beholde denne. Ved tilbakeføring skal huset ha den dekoren det opprinnelig var bygget med.

5.5 Etterisolering tak

- Ved etterisolering av yttertak som medfører økt taktykkelse skal takutstikkene fremstå med samme tykkelse som det originale taket.
- Bygningen skal ha stilriktige takavslutninger. Ved tilbakeføring skal huset ha takutstikk slik det opprinnelig var bygget med eller takutstikk i tråd med stilepoken.
- Hovedregelen er at isolasjonstykkelsen skal skjules bak ytterkledningen og ikke bak flere vindskibord.
- Bygninger med profilerte stikkbjelker skal gjenbruke disse eller eksakt kopi skal lages.

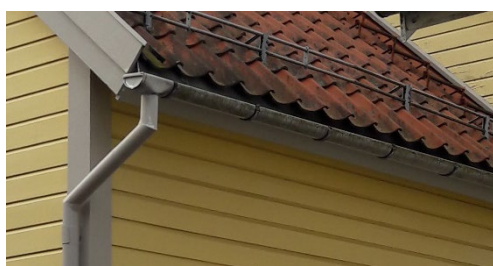
5.6 Takrenner og nedløp i bevaringsområdene

- Takrenner skal være i sink eller matt aluminium. Kobber kun der dette har vært brukt originalt.
- Bygninger med særlig forseggjorte detaljer på renner og nedløp skal fortsatt ha dette.
- Nedløpsrørene skal ha rette knekk på tradisjonelt vis.
- Takrenner og nedløpsrør kan males.
- Takrenner bør monteres på kroker, så tett opp under takpannene som mulig. Dvs. det bør være liten avstand mellom takpanner og renne på husets langside. Eventuelle takfotbeslag skal være minst mulig synlig. Generelt skal det unngås store, skjemmende beslag.
- Plastrenner og plastnedløp tillates ikke.

takfotbeslag

Takrennen er montert med for stor avstand til takpannene. Takfotbeslaget blir høyt og svært synlig. Aluminium bør være matt, ikke blank.

Riktig montert takrenne – Renne er montert tett opp til teglsteinen og forbi vindskien.

Nytt nedløpsrør i sink med særlig forseggjort dekor – etter kopi av gammelt/originalt nedløpsrør.

6 PIPER

Tenk på dette:

- Gamle piper er bevaringsverdige på samme måte som andre bygningsdeler
- Reparer og vedlikehold før du bytter ut eller setter på heldekkende beslag
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

Gamle piper med sine proporsjoner, materialbruk og utseende er et viktig element på taket som ble gitt en dekorativ utforming i samme stil som bygningen for øvrig. Noen piper er påkostet og flotte mens andre er mer enkle. Gamle piper, alminnelige eller påkostet, er verdifulle og bevaringsverdige på samme måte som andre bygningsdeler - selv om de er utsatte bygningsdeler på grunn av plasseringen.

I vernesonene har mange piper fått heldekkende beslag. Gjenværende originale eller gamle piper bør derfor bevares. Eksisterende piper over tak bør beholde sin form, materialbruk og utseende. Må de erstattes av nye piper, bør disse gis samme utforming og materialitet som de gamle.

Fotoene viser tradisjonelle piper i trehusbebyggelsen i sentrum. Pipene i vernesonen er som regel murt opp i teglstein og kan være pusset utvendig. De må ettersees jevnlig og sjekkes for sprekker i puss eller løstsittende fugemørtel og stein. Spesielt må en sjekke om overgangen mellom pipe og tak er tett. Små mangler bør utbedres fortløpende.

Tradisjonelle piper i sentrum

Tradisjonell pipe (pusset tegl)

Tradisjonell pipe i tegl og pusset tegl med steinhelle

Tradisjonell pipe i tegl

6.1

Krav

til piper over tak – gjelder alle områder

- Eksisterende originale eller gamle piper over tak skal bevares, selv om de ikke er i bruk.
- Ved utbedring eller piper som skal mures opp igjen skal pipen ha samme materiale, form og overflate over tak som den originale eller gamle pipen. Tilbakeføring dersom mulig. Gamle foto kan brukes som dokumentasjon. Piper skal som regel være av tegl med krage på toppen.
- Pipen kan ha steinhelle eller moderne pipehatt. Overgangen mellom pipe og tak skal tettes med beslag (bly, sink) på tradisjonell måte.
- Heldekkende pipebeslag/beslattede piper tillates ikke på gamle hus innenfor bevaringsområdene i Egersund sentrum.

Fotoene nedenfor viser piper i sentrum med heldekkende pipebeslag. Selv om formen ivaretas fremstår pipene som fremmed på grunn av metallbeslaget, glansen i materialet og den ensartede fargen.

Piper med heldekkende pipebeslag – Uheldige løsning på bevaringsverdige bygninger i vernesonene.

Heldekkende pipebeslag i svart stålbeslag

Heldekkende pipebeslag

7 GRUNNMUR / SOKKEL

Tenk på dette:

- Gamle grunnmurer er vakre
- Reparer og vedlikehold før du gjør tiltak
- Ta kontakt med fagkyndige før du begynner

Grunnmuren inngår som en del av en bygnings arkitektur. Grunnmurens utseende er særlig viktig i hus med kjelleretasje helt eller delvis over terreng. Gamle grunnmurer og sokler skal bevares i størst mulig grad.

- Ved utbedring og reoperasjon av gamle grunnmurer, sokkel- og kjellermurer bør det gjøres minst mulig endringer i murens utseende. Det skal tas hensyn til eksisterende materialer og byggeteknikk.
- Grunnmurer og trapper som er ubehandlet, skal beholdes ubehandlet.
- Kjellere og grunnmurer som er hvittet med kalk bør fortsatt behandles med kalk.
- Grunnmursmalinger må være diffusjonsåpne. Unngå tette malinger som stenger inne fukten i grunnmuren og som kan forårsake råte- og frostskafer.
- Grunnmurer skal males med naturlig gråtonefarger, ikke svart farge. Matte overflater.
- Sørge for god ventilasjon i kjeller, blindkjeller eller kryprom.
- Sokkel eller grunnmurer på gamle hus må ikke tildekkes med moderne fasadeplater, type Steniplater el.

7.1 Overflater / farger på mur

Grunnmurer og trapper har tradisjonelt hatt sin materialfarge, som f.eks. frilagt stein, kalkpuss og ubehandlet sementpuss. I sentrum ser en at grunnmursflater ofte er malt, i forskjellige farger - gråtoner og også helt svart farge.

Gammel ubehandlet grunnmur – bør beholde sitt utseende.
Kombinasjon av naturstein og betong.

Gammel hogd natursteinsmur med utmurte fuger/pølsefuge som er behandlet med svart og til dels blank murliming. Grunnmurens utseende fremtrer som fremmed i bygningsmiljøet.

Gammel hogd natursteinsmur med murte fuger. Grunnmurens opprinnelige utseende er beholdt slik det skal i bevaringsområdene.

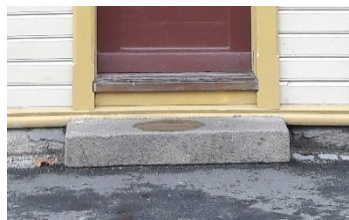
8 TRAPPER

Trappa er en del av gatefasaden og markerer overgangen mellom offentlig og privat område. Trapper er tradisjonelt oppført i naturstein eller hogd stein. En viktig del av trappen er rekkverk i smijern og støpejern. Integrert i rekkverket kan det være små sittebenker av tre.

Eksempler på noen av trappene i vernesonen:

Nyere trapp og rekkverk i funkisstil

- Gamle trapper og rekkverk skal beholde sin opprinnelige form og materialbruk og skal kun vedlikeholdes/repareres.
- Må trappen utbedres eller skiftes ut, skal utseende og materialbruk være som opprinnelig utforming/stilriktig utseende.
- Gamle steintrapper eller murte trapper skal ikke males.
- "Nyere" trapper i betong eller trapper med pusset overflate med tilhørende rekkverk skal beholdes dersom de representerer stilepokens byggeskikk.

9 TEKNISKE INNSTALLASJONER

Varmepumper, parabolantener, tekniske installasjoner skal ikke plasseres på fasader som vender mot offentlig gate, torg eller plass. Tekniske installasjoner som f.eks. varmpumper skal plasseres slik at de er minst mulig synlig fra offentlig gate. De skal trekkes vekk fra hushjørner mot offentlige gater.

9.1 El-bil ladere

I vernesonen bør el-bil ladere være så anonyme som mulig og unngå plassering mot offentlig rom. Utfordringen er å få til en mest mulig hensiktsmessig, anonym og estetisk pen plassering av el-bil ladere.

9.2 Varmepumper

Varmepumper med tilhørende rør skal ikke plasseres på fasader eller hushjørner som vender mot offentlig gate, torg eller plass.

Varmepumpen er montert på hjørne og er svært synlig fra gaten.

Varmepumper må, så langt det er mulig, plasseres minst mulig synlig fra gate.

9.3 Parabolantenner

Parabolantenner må plasseres slik at de er minst mulig synlig fra offentlig gate.

9.4 Solcellepanel

I utgangspunktet er det ikke tilrådelig med solcellepanel på tak, vegg eller uteområde innenfor vernesonene. I vernesonen er taket og veggens utseende svært viktig og solcellepanel vil vanligvis forutsette avklaring med kulturminnemyndigheten.

- Hovedregelen er at solcellepanel skal unngås på bygninger og uteområder innenfor vernesonene.

10 INTERIØR

Det er sammenheng mellom de utvendige fasadene og rominndelingen inne. En innvendig ombygging må alltid skje på husets premisser. Endring av planløsning bør løses innenfor husets hovedplan og bærevegger. Det er viktig å være klar over hvilke bygningsdeler som har statisk bærende funksjon. Det beste er å unngå omfattende endringer, dette vil også være økonomisk gunstig. Det anbefales å beholde mest mulig av gamle dører, golv, panel, listverk da dette er bygningselementer som gir rommene atmosfære og identitet.

Ved bruksendring av kjeller til varig opphold (f.eks. soverom, kjellerstue, kontor) må sikker rømning, lys og utsikt ivaretas. Endringer/inngrep i husets bærekonstruksjon og større innvendige endringer er søknadspliktig.

11 VERANDA/BALKONG/ALTAN

Balkonger, altaner og verandaer må forholde seg til husets byggestil. De skal ikke være større enn det den opprinnelige byggestilen åpner for og de må ikke virke skjemmende på huset. Noen stilretninger, som sveitserstilen og funksjonalismen, åpner naturlig for balkonger og altaner. Andre, som empirestilen, gjør det ikke. Dette må vurderes nøye ved planlegging av veranda, balkonger og altaner i vernesonene.

Definisjoner

Balkong:	En utkraget konstruksjon med uteoppholdsplass over bakkeplan.
Altan:	En ikke overdekket uteoppholdsplass på taket av en bygning eller på tilbygg til bygningen. En takterrasse er pr. definisjon en altan.
Veranda:	Er et tilbygg som enten er uten tak eller er overbygget. Verandaen kan ha åpne vegger eller være helt eller delvis innelukket (f.eks. glassveranda).
Terrasse:	Er en planert uteoppholdsplass på bakkeplan, eventuelt en lav oppmurt platting.
Platting:	Et utegulv på del av uteoppholdsareal som ligger direkte på bakken. Ofte oppført i tre.

- Ny altan, veranda eller balkong må bare anlegges i tilknytning til hus hvor de inngår som et naturlig stilhistorisk element. F.eks. kan glassveranda være naturlig på et sveitserstilshus.
- Uteoppholdsareal som altan, veranda eller balkong må utføres i tråd med husets stilepoke.

- Uteplasser bør primært etableres på bakkeplan.
- Hus som ikke har hatt veranda eller balkong opprinnelig bør, dersom mulig, ha uteoppholdsareal på bakken.
- Levegger bør plasseres på bakken og være tilpasset bygningen og bygningsmiljøet i området.
- Glassrekkverk er ikke tillatt. Glassrekkverk har en materialbruk som er fremmed i vernesonene.

12 BELYSNING / LYSKULTUR

Utelamper er en viktig detalj som har betydning for vår oppfatning av husenes inngangsparti. Nedenfor er vist et lite utvalg av utelamper som brukes i sentrumsbebyggelsen i dag.

Et lite utvalg av utelamper som er i bruk i dag.

- En gammel lampe bør forsøkes reparert før den skiftes ut.
- Ny lampe bør være mest mulig lik den gamle - om mulig.
- Nye lamper bør ha en enkel, «tidløs» utforming som ikke skiller seg ut i forhold til huset.
- Lamper som kun har til hensikt å lyssette/opplyse selve fasaden skal unngås.

Lyskultur i vernesonen / Lyssetting av fasader

Lyssetting av fasader skal unngås i vernesonen. Dette gjelder også garasjer, uthus ol. Unntatt er bygninger som skal fremheves i byrommet.

13 FARGER

Dagens trehusbebyggelse i vernesonen er for det meste hvitmalt, men det er også bygninger malt i andre farger. Fargevalget må sees i sammenheng med husets byggestil og det miljøet de ligger i. Hver stilepoke har hatt sine forbilder når det gjelder fargevalg. Eldre hus har gjerne vært malt mange ganger, fargevalget har også vært påvirket av tidens mote.

13.1 Føringer ved valg av husfarge

- For fargesetting av bygninger langs Storgaten og Elvegaten, henvises det til fargeveilederen for Egersund sentrum «Okka farger».
- Trehus og murhus bør ha farger i samsvar med bygningstype og stilepoke.
- Er trehuset hvitt i dag kan det beholde sin hvite farge. Andre farger enn hvitt kan velges, men da bør en finne fram til opprinnelig eller tidsriktig fargebruk.
- Svart farge eller svært mørke farger på ytterkledning, grunnmur, hele huset frarådes på trehus eller murhus i vernesonen.

13.2 Fargetrapp / skrape fram gamle husfarger

Det anbefales å skrape forsiktig av maling for å avdekke malingslag/farger fra huset ble malt første gang fram til dagens situasjon. Fargeundersøkelsen bør gjøres på området ved vegg/dørlist eller vegg/vinduslist (list = gerikt) for å finne ut hvilke farger som hører sammen.

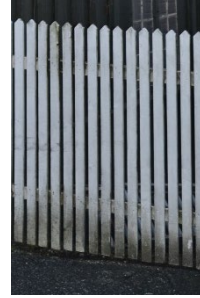
Råd og veiledning om fjerning av malingslag finnes i fargeveilederen for Egersund sentrum «Okka farger» side 45. Informasjon finner du her: [Fargeveileder i digitalt format - Eigersund kommune](#)

14 GJERDER / PORTER

Eiendommer ble ofte skilt fra gate og nabo med gjerde. Gamle gjerder var som regel spile-/stakittgjerde eller tett plankegjerde av stående eller liggende bord. Som regel ble stakittgjerder avsluttet med en symmetrisk spiss. Noen eiendommer har også gjerder og port av smijern eller metall. Noen porter er også spesielt fine.

- Originale gjerder og porter bør beholdes.
- Ved utbedring eller utskiftning av gjerde og port med tilhørende fundament/støttemur, bør dette gis en utforming tilpasset bygningens stilpreg og bygningsmiljøet. Tradisjonelle stakittgjerder med stående spiler faller som regel godt inn i eldre bygningsmiljø.
- Gjerdeporten er en viktig del av gjerdet og bør tilpasses dette i form og materialbruk.
- Glassrekkverk og plastrekkverk aksepteres ikke.

Tradisjonelle stakittgjerder

Tradisjonelt stakittgjerde i kombinasjon med smijernsport

Nytt gjerde – Ikke helt i tråd med tradisjonell
tett plankegjerde i kombinasjon med spileport

15 UTHUS

Eiendommer i byen har fra gammelt av ofte hatt ett eller flere uthus. Uthusene kunne inneholde lager, boder, stall/fjøs, do, verksted, kjøretøy ol. Uthusene utgjør en viktig del av byens historiske kulturmiljø fordi de forteller om hverdagslivet før i tiden. Gjenværende uthus er derfor viktige innslag i bybildet og må bevares. Uthusene kan gjerne gis ny bruk.

- Gjenværende uthus skal bevares.
- Sett i stand det gamle uthuset fremfor å rive og bygge nytt.
- Ved bruksendring kan mindre fasadeendringer aksepteres forutsatt at bygningen fremstår som uthus etter endringen.
- Gamle brannvegger i mur skal bevares.

Gamle uthus i Sandakergaten

Brannvegg

16 HAGE OG UTEOMRÅDE

Like viktig som de bygde omgivelsene, er rommene mellom husene, dvs. smug, hager, gårdsrom og innhegningene rundt eiendommene. En bygning som i seg selv er verdifull, mister verdi hvis hager eller gårdsrom endres eller forettes.

Det er viktig å ta vare på grønne hageflekker, trappen foran inngangsdøren med sine små sittebenker, smug og stakittgjerder osv – er elementer som beriker opplevelsen av bygningsmiljøet.

Materialbruk på dekke i uteområder og gårdsrom bør være store skiferheller, grus, eventuelt brostein.

17 SKILT OG REKLAME

Virksomhets- og reklameskilt representerer kulturhistoriske og miljøskapende verdier. Tiltak som omfatter fjerning og/eller endring av eldre skilt som kan være bevaringsverdige må forelegges antikvariske myndigheter for vurdering.

- Skilt og reklame skal tilpasses bygningen og harmonere med strøkets og bygningsmiljøets karakter.
- Det skal være samsvar mellom skilt/reklame og virksomheten i bygningen. I utgangspunktet tillates kun ett skilt pr. bygning/virksomhet.
- Skjemmende belysning, farger og utførelser er ikke tillatt.
- Oppføring av skilt og reklame i bevaringsområdene er søknadspliktig.

18 MURHUS

I vernezonene er det murbygninger med bevaringsverdige fasader fra forskjellige stilepoker.

Strandgaten 52

Strandgaten 42

Strandgaten 68

Sandakergaten 9

Sandakergaten 6 - Kinobygningen

18.1 Fasader /yttervegg

Murbygninger kan ha helpussede fasader, pussen kan være glatt eller ha struktur. Fasaden kan også være av ubehandlet teglstein med framtrepende pussede etasjeskiller og markant avslutning av gesims. Sokkeletasjen ble ofte gitt et tyngre preg, slik som Strandgaten 42 og 52. Vinduene er som regel pusset inn i vindusåpningen/smyget. Vindusomramminger kan være dekorrike eller mer enkle.

Gamle og nyere murfasader kan være krevende og kostbare vedlikeholde. Skader i

overflaten skyldes som regel fuktighet. Det viktigste tiltaket for å forhindre nedbryting av murverk er å fjerne årsaken til fuktigheten. Fuktigheten kan komme som følge av utett tak, takrenner og nedløp, oppstigende fuktighet fra grunnen samt fuktighet innenfra.

På gamle murfasader anbefales det å ikke benytte sementpuss og tette malinger. Fuger og puss må repareres slik at fleksibiliteten i murverket opprettholdes. Reparering med sement, som er et sterkt og mindre fleksibelt materiale enn f.eks. kalkmørtel, kan medføre avskalling og sprekker. Innestengt fuktighet kan medføre frostskafer og saltutslag i veggen. All overflatebehandling av mur må være diffusjonsåpen slik at fuktighet har anledning til å tørke ut.

18.1.2 Utbedring av yttervegg

- Søk råd hos fagkyndige med relevant praksis og kompetanse.
- Ved utbedring/rehabilitering bør fasader tilbakeføres til det utseendet huset opprinnelig var bygget med.
- Bruk diffusjonsåpne malingsprodukter.
- Fuger bør utbedres med kalkmørtel og ikke sement.

Ludvig Feylings gate 31

18.3 Vinduer

18.3.1 Murhus med originale vinduer:

- Originale vinduer skal bevares og repareres fremfor utskiftning. Gamle lukkerammer og poster bør og kan repareres.
- Ved reoperasjon av originale vinduer skal gammelt glass, hengsler, hjørnejern og beslag repareres og gjenbrukes.
- For å øke isolasjonsverdien til originale vinduer anbefales varevindu, enten på vindusrammene eller i karmen dersom mulig.
- Dersom originale vinduer må skiftes ut i bevaringsområde 1 og sone 1 skal disse byttes ut med kopi av originale vinduer. Dvs. materiale, størrelse, profiler på poster, størrelse og format/areal til glassruter skal være kopi av det gamle.
- Ikke kast originalt vindu! Originale vinduer kan brukes som mal. Vindusleverandør kan bruke vinduet som mal ved kopiering av profiler til poster, sprosser osv.

18.3.2 Krav til utførelse ved utskiftning av vinduer i murhus:

- Dersom huset har fått satt inn andre vindustyper enn vinduene huset opprinnelig var bygget med, må disse tilbakeføres til stilhistorisk riktige vinduer. Huset må ha den vindustypen det opprinnelig var bygget med.
- Ved utskiftning av eksisterende vinduer er størrelsen på de opprinnelige hullene i murveggen grunnlaget for størrelsen på nye vinduer.
- Bevaringsområde 1 og sone 1:
Det kan benyttes kobla vinduer 1+2 (enkelt glass i ytre ramme, isolerglass i indre ramme). Gjennomgående tresprosse i ytre glass. Kittfals. Se også pkt. 18.3.1 kulepkt. 3.
- Bevaringsområde 2 og sone 2b:
- Det kan benyttes sprossevindu med 2-lags isolerglass, kittsprosse i tre i ytre glass. Hvitlakkert spacer i isolerglasset, evt. aluminium.
- Det kan benyttes isolerglassvindu (2-lags isolerglass), kittsprosse i tre i ytre glass, tresprosse eller spacer mellom glasslagene og eventuelt innvendig tresprosse.
- Vinduer i murhus/murvegger skal pusses inn. Innlisting av vinduer inne i smyget skal unngås.
- I bevaringsområde 2 og sone 2b skal profiler til midtposter, tverrposter, sprosser og listverk ha et utseende i tråd med stilepoken.
- Vinduer skal ha hengsler, hjørnejern, beslag og hasper lik originalen eller i tråd med stilepoken.
- Hengsler, hjørnejern, beslag og kittfals skal males i samme farge som vinduet.
- Butikkvinduer/vinduer i næringslokaler: På gateplan skal vinduer tilpasses bygningens stilepoke. Glasslister skal være i tre.

18.4 Ytterdører

- Så langt det er mulig skal originale dører repareres fremfor utskiftning.
- Originale ytterdører må vedlikeholdes jevnlig slik at forfall unngås.
- Originale bygningselementer som ytterdører skal bare fornyes når disse er så skadet at reparasjon ikke er mulig.
- Ved utskiftning må dørene lages i stilrett utføring om en ikke har tilstrekkelig dokumentasjon på originaldørene. Den nye døren skal være lik den gamle eller originale i materialbruk, størrelse, utseende og slagretning.
- Tofløyede dører skal være symmetriske.
- Butikkdører/dører i næringslokaler: På gateplan skal dører tilpasses bygningens stilepoke.

18.5 Tak og takteking

- Hovedregelen er at taket skal bevares og taktekingen skal være i tråd med stilepoken for huset.
- Tekkematerialer kan f.eks. være tegl, skifer, båndteking med sink eller kobber (der dette er opprinnelig utførelse eller i tråd med stilepoken).
- Det anbefales å gjenbruke gammel teking som f.eks. skifer dersom mulig.
- Generelt skal store, skjemmende beslag unngås.

18.6 Takrenner

- Takrenner og nedløp skal tilpasses bygningen og skal være i sink eller matt aluminium. Kobber kun der dette har vært brukt originalt. Takrenner og nedløpsrør kan males i en farge tilpasset bygningens øvrige fargesetting eller i tråd med stilepokens fargesetting..
- Bygninger med særlig forseggjorte detaljer på renner og nedløp skal fortsatt ha dette.
- Nedløpsrørene skal ha rette knekk og tilpasses gesimsler, etasjeskiller, sokler.
- Plastrenner og plastnedløp tillates ikke.

18.7 Piper

- Heldekkende pipebeslag/beslåtte piper tillates ikke på bevaringsverdige murhus innenfor vernesonene i sentrum.

18.8 Etterisolering - Murhus

Bevaringsverdige murhus kan ha fasadedekor som er vanskelig å reparere eller kopiere. For gamle murhus med fasadedekor kan innvendig isolering være en mulighet.

Valg av isolasjonssystem på murbygninger må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Før tiltak settes i verk, bør det søkes råd hos erfarne håndverkere og fagkyndige med relevant praksis.

Informasjon om vedlikehold, reoperasjon og rehabilitering av murbygninger finner du på hjemmesidene til Bygg og Bevar: <https://www.byggogbevar.no/pusse-opp/mur/vedlikehold-av-murhus>
Riksantikvaren – Riksantikvarens informasjonsark 3.0.3: <https://www.riksantikvaren.no/veileder/bygninger-og-anlegg-samling-av-informasjonsark/>

19 DOKUMENTASJON AV BYGNINGER

Ved rivningstillatelse kan bygningsmyndighetene kreve at det skal foretas en enkel oppmåling og fotografisk registrering av bygninger eller bygningsdeler for byggherrens regning.

20 STØTTEORDNINGER

Ulike instanser deler ut tilskudd til bevaringsverdige bygninger og anlegg. Det er mulig å søke om støtte fra:

- Rogaland fylkeskommune (søknadsfrist 1. nov.) www.rogfk.no
- Kulturminnefondet (ingen søknadsfrist) <https://kulturminnefondet.no/>
- Norsk kulturarv (Ta et tak) <https://kulturarv.no/ta-et-tak/>

Bygg og Bevar har laget en veiledning som gir råd til deg som vil søke om pengestøtte i Kulturminnefondet. <https://www.byggogbevar.no/pusse-opp/tilskudd/artikler/enkelt-aa-soeke-tilskudd-fra-kulturminnefondet>